زنجیره وتووێژ: **بیژەن کامکار**

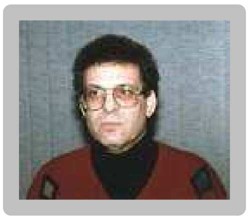

ب. فەرشی تیپی مۆسیقای کامکار لە مێژ ساڵە ناوێکی ناسیاوە لە مۆسیقای کوردی و فارسیدا ئەکرێ بفەرموون مۆسیقا لە بنەماڵەی کامکاردا لە کەیەوە دەستی پێکردووە؟

ب. کامکار گشت براگەلە و خوشکمان لە منالّیەوە واردی مۆسیقی بووین. بەخاتر ئەوە باوکمان حەسەن کامکار کاری مۆسیقای ئەکرد. چوونکە لەو زەمان لە کوردستانا هیچ چەشنە ئاکادیمی یا کەلاسی مۆسیقا وجودی نەبوو. بەخاتر عشق بە مۆسیقا پەنای بردە بەر جێیەك کە تەنیا شوێن بوو کە نەوای موسیقی تێدا بوو، ئەویش موزیك نیزام بوو! سالّها سازگەلی بادی لیئەدا پاشان ئەفسەریك لە تارانەوە دێت بۆ سنە کە ویۆلۆنی ئەزانی لەم ئەفسەرەوە فێر ویلۆن دەبێت، یەك دەورەی کورتیش لەلای ئەبولحەسەنی سەبا یەکێك لە ماموستایانی مۆسیقای ئێران، ویۆلۆن و ڕەدیف گەلی سەبا و سەبکی سەبای کار کرد. لە ماڵەوە هەرلە یەك سالّی دووسالّییەوە مۆسیقی لە گوێچکەماندا بووگە، موسیقی فرە باز و ئازاد، لەم ڕێگەوە ئێمە مەیلمان بە موسیقی پەیداکرد. حەتتا لە لەحزەگەلێکدا موسیقی لەبنەماڵەی ئێمەدا بۆتە تەعەسوب ئەسڵەن تەعەسوبمان هەست، شتێك سەرەڕای عشق و عاتفە و مارفەت، شتێك سەرتر لە وانە، هێندیك جار ئەگەر کفر نەبێ بە شۆخی ئێژین بووگە بە مەزهەب، چوون باوەڕمان هەست کە سازەندەست، لەم دنیا تێکەل پیکەل و پڕ لە تەکنەلۆژی و هەرا و هوریا و دوکەڵ و پیسایيدا فکر بازدەکا، دونیا عەتراوی دەکا، زەریفی دەکا، شیرینی دەکا.

هەر وەکو کە گوتم گشتمان لە منالیەوە دەستمان پێکردوە، هەستی عاتفی ئاغام هانی داین، ماموستای گشتمان باوکم بووگە. باوکم بووکە سازی دا دەستمانەوە دوایە یەکە یەکەی منالّەکان لە جێگەی جیا جیا درێژە یاندا بە شێوەی زانستی، بۆ وێنە هوشەنگ لە سانتا شیلیای ڕۆم و دانشگای برکلی ئامریکا هەتا گرتنی دوکتورای مۆسیقا درێژەی دا، پەشەنگ و خۆم لیسانسی مۆسیقای دانشگای هونەرە جوانەکانی تارانین، ئەرسەلان خویندکاری دانشگای هونەرە جوانە کان بوو بەلاّم دوای شورش ۹۷۹ دانشگا بەسترا ئیتر نەیتوانی درێژە بدا، منالّەکان گشتیان ئەردەشیر و ئەوان لە گەڵ ماموستابەرزە کانی مۆسیقای ئێران کاریان کردوە.

حەز ئەکەم ئەمە بێژم بە قەول منالّەکان ئێژن، مۆری تیپی کامکار مۆسیقای کوردیە حەتتا ئەگەر مۆسیقای زانستی جیهانیان خوێندبێت وەك هوشەنگ و ئەرسەلان کارەکەیان مۆری مۆسیقای کوردی پێوەیە، دەلیلی ئەوەیە تەواو هەست و مارفەت و زانستی خۆمان لە کوردستانەوە ئەزانین! ئەگەر کەم لوتفی بە ماموستا گەل تاران نەبێ یا حوزوری هوشەنگ لە ئەمریکا بەم تەلاشانە کە کردومانە بەڕاستی هەستی سەرەکی ئێمە مارفەتی سەرەکی ئێمە لە کوردستانەوەیە. لە کارگەلیشماندا نیشان ئەدا وەختێك مۆسیقای کوردی پێشکەش ئەکەین ئەو پەڕی کاری ئێمەیە ئەلبەتە ئەگەر ئەو پەڕی هەبێت. کاری ئێمە ئەگەر بایخێکی هەبێ ئەوە وەختێکە کە خەریکین کاری کوردی پێشکەش دەکەین، چ لە

کارگەلی هوشەنگدا چ سەمفونیگەلێك کە دروستی کردگە وەك بەهارانی ئابیدەر وکارێك کە بە زووی ڕەنگە لە سوئید پێشکەش کریَ، لە تاران پێشکەش کراوە بە ڕابەرایەتی توماس کریستیان داوید لە تەك ئورکستر سەمفونیکی تاران بە ناوی کوهسار کە لە سەر میلۆدی »لەرزان لەرزانە« دروستکراوە و فرە کارگەلی تر بە یادی سەید عەلی ئەسغەر کوردستانی، کامکارها یا ئەمە بە یاد ماموستا عەلی مەردان گشتی کارگەل موسیقی کوردیە.

ب. فەرشی ئایا لە بیرتانە موزیك نیزام چ سالێك دروست بووە؟

ب. کامکار ساڵی ١٣٢٥ (١٩٤٦)لە موزیك نیزام بووە، دوایە لە ڕادیۆ، دوایە لە فەرهەنگ و هونەر، دوایە تەلەوزیون لە گەڵ گشتیان هاوکاری بووگە لە کوردستان .

ب. فەرشی جگە لە مەرحوم باوکتان کەسانی تر هەبوون لە موزیك نیزام کاری کوردیان کردبیَ؟

ب. کامکار بەڵێ لە کەنار ئاغام فرە کەسگەل بوون کە مامۆستای یەکەمیان هەرباوکم بووگە، حەسەن وحوسین یوسف زەمانی کە دوایە پێکهینەری ئورکستر سەموفۆنیك ئێران بوون، ئاغای حەدادی، ئاغای گریشا میکائیل زادە عەبباس رەنگ ئامیز، ئاغای عەدیمی، مەدەنی فەر

ب. فەرشی ئەوانە گشتیان کورد بوون ؟

ب. کامکار بەڵی گشتیان کورد بوون .

ب. فەرشی وەك ئیوە باس دەکەن سنە لە ٥٠،٦٠ ساڵی ڕابوردودا مۆسیقای بەرزی هەبووە، شارێکی تایبەت بووە بۆ مۆسیقا، ئایا ئەوە مێژووی کۆن و دورتری هەیە یا هەر دەگەرێتەوە بۆ ئەو ٥٠، ٦٠ ساڵەی ڕ

ابوردو؟

ب. کامکار مۆسیقای سوننەتی بە شێوەی تیپی ناوچەیی گەڕۆك دوزلە، دنبك، دایرە، نەرمەنای لە تەك دەهۆڵ و زوڕنا ڕەنگە سەدەها و یا هەزاران ساڵە وجودی هەیە، گۆڕینی پەیدا کردگە و بە شێوەی جورا جور هەمیشە وجودی بووگە. سازگەل کە بە کاربریاوە وەك شمشاڵ نەی ئاسنی، لە کرماشان تەنبور ئەهلی حەق گەل، دوزەلە و زوڕنا، شمشاڵ و نەرمە نەی، دەهۆڵ دایرە و زەرب هەبووە. وەلی بەکارهێنانی سازگەل تر بە قەولی خۆم متالیك و رێك و پێککراو وەك تار و سەنتور و کەمانچە ئەمانە من خۆم 100 ساڵ تا 150 ساڵ مێژووم بۆیان هەس. بۆ ئەمە ئیشارە ئەکەم بە کارگەل سەیدعەلی ئەسغەر کوردستانی کە لە تەك کەمانچە وتار وسێتار و نەی پێشکەش کراوە. بەلانی کەمەوە 150 ساڵە لەم سازگەلە کەڵك وەردەگیریَ حەتتا لە ناومۆسیقای ناوچەکەدا کەڵکی لێوەرگیراوە فرە کەس بووگە کە تار و کەمانچەیان لیئەدا، ئەلان من ناوەکانم نییە . حەتتا لە ناوچەی لورستان کە زاراوەیەکی کوردیە کەمانچە بووگەسە سازی میللی ناوچەکە، یا تەنبور ئەهلی حەق هەمیشە لە مۆسیقادا جێگەی بووگە. ئەوەی بۆ خۆم رۆشن بێت زۆرتر لە 150 ساڵ نییە ئەوەش بە نیشان و گوای سەیدعەلی ئەسغەر کوردستانی ئێژم کە تار و سەنتور ئیستفادە کریاوە. ئەمە مۆسیقای شارییە من ئێژم مۆسیقای شاری مۆسیقای شاری کە حس و چەشنی پێشکەشکردنی وشێوەی گووتنی بە گشتی فەرق ئەکا لەتەك مۆسیقای روستایی و مۆسیقای سونەتی و بومی.

مۆسیقای شاری سنە ئەگەر بە" اغراقەوە" قسە بکەم بە حوزوری باوکم لە 50 ساڵ لە مەوبەر دەستی پێکردگە و بە هاوکاری هاورێگەلێك بووگە کە شاگردی خۆی بوون، بە

لانی کەمەوە ئەو دووسێ کەسە حەتمەن لای باوکم دەرسیان خوێندوەو کاریان کردگە، زەمانێك ئاغام لە کوردستان سێ دەستە ئورکستری بووگە، یەك دەستە گەورە ساڵ، دەستەی مناڵ و دەستەی ژنان یانی گشتی ژن بوون تا ئەم دەرجە عشقی بوو کاری دەکرد. بە شوێن ئەم کارانە ئەو زەمانە 22 ساڵ لە مەوبەر دوای تاران دوهەمین دانشسرای هونەر لە سەراسەری ئێراندا لە کوردستان پێك هات کە لە تارانیشەوە هێندێك لیسانسەی مۆسیقا وەك ئاغای فەخیمی و دوایە خودی ئێمە لینە دەرسمان دەوتەوە ئەمە زۆر بە کورتی.

ب. فەرشی باستان لەم سێ دەستە کرد ئایا کەسانێك درێژەیاندا، بەتایبەت دەستەی ژنان؟

ب. کامکار لە دەستەی ژنان بە داخەوە ئەوان ئیدامەیان نەدا بە تایبەت دوایە کەوتە شۆرشی ئێران . لە شۆرشی ئێران ژنگەل کەمێك مەحدود بوون. بە تایبەت لە زەمینەی گۆرانی بێژیدا درێژەیان نەدا! قەشەنگ خوشك من و دووسێ خانم تر مۆسیقایان درێژەدا بەڵام نە بەچەشنی حرفەیی، بێن کار بکەن! بەڵام گروە ئاغایان فرە موزیسین گەلیان بە شێوەی پروفیسیوناڵ درێژەیان پێدا وەك بنەماڵەی عەندەلیبی جەلیل و جەمشید وەك سەعید فەرج پوری، ئەردەشیر فەهیمی ئەلان نییە لە زەینما، فرەیان دنێژە یاندا!

ب. فەرشی ئەو گۆرانی بێژانەی کە ئەو زەمان باوکت کاری مۆسیقای لە تەکیانا کردوە لە سنە کێ بوون؟

ب. کامکار فرە گۆرانی بێژگەل خود شاری سنە بوون کاریان لە گەڵ ئاغام کردوە وەك ئاغای نۆبەری، سالح زەهیری، حوسین شگرف، حوسین شەریفی، عەبباس کەمەندی. لە گۆرانی بێژگەل قە دیمی وەك ئاغای غولامی رۆمی، ئاغای مەزهەر خالقی، ئاغای نەورۆزی، لە ناو ژنگەلا خانم فەتانەی وەلیدی و فرەکەس تر کە لە بیرم نییە، گۆرانیبێژگەلیکیش بوون ئێمە بە شۆخی ئەمانوت گۆرانیبێژگەل سەیار یانی دایم لە تاران و کرماشان و سنە بوون وەك کاك حەسەن زیرەك، حەسەن زیرەك فرە کارگەلی لە تەك ئاغام تومارکرد حەسەن زیرەك و گۆرانی بێژی تر ئەهاتن و ئەچوون وەك کاك حەمەی ماملێ، کاك سەدیق زوهەری، مەرحوم خەلیل سەدیقی ئەمانە ئەهاتنە سنە. لەو زەمانە یەکێك لە ئارەزووگەلمان ئەوە بوو فرە حەزمان ئەکرد پێوەندیمان لە تەك کوردستان عێراق هەبێ ولە گۆرانیبێژ ئینەچە کەڵك وەرگرین وەك ماموستا عەلی مەردان حەزمان ئەکرد پێوەندیمان هەبێ. وەلی بە قەولی ئەو زەمان ئەیانوت دیوار ئاهەنین، دیواری ئاسن بەین کوردستان ئێران و عێراق کێشرا بوو لە دەورەی شا. ئەم پێوەندیە نەبوو بە هەرحاڵ کار مەحدود بە گۆرانی بێژانی ئێران بوو.

ب. فەرشی لێرەوە گەرەکمە بچینە سەر مێژووی مۆسیقای کوردی، ئێژن میللەتی کورد 6000ساڵ فەرهەنگی هەس، حەز دەکەم بزانم مۆسیقا چ دەورێکی لەم 6000 ساڵ فەرهەنگەدا بووگە؟

ب. کامکار بەداخەوە لێرە لەم ناوچەیە تەنیا مەسەلەی کوردستان نییە، بە ئکوبە تەواوی گشت ئاسیا، چوون خەت و نۆت نووسین باو نەبووگە، وەك ئەمرۆش ئیمکانات تۆمارکردن و وێنەگرتن نەبووە کە شتێك تۆمار بکرێ. هیچ شتێك بە سەبت نەگەیگە، نە تەنیا موسیقی کوردی موسیقی ئێران، بۆ وێنە شتێك کە بایخی هەبێت نییە ڕەنگە شت گەل وردو بچکۆلەیان هەبێ بەڵام شتی سەبت کریاو و بایخداریان نییە تەنیا نیشان گەل و شایەت هەیە! قسەیەك کەمن ئەلان بیکەم بە بێ نیشان و شایەت کە وجودی هەیە بۆوێنە ئەتوانم دەست بۆ مۆسیقای هەورامی رادێرم، <u>مۆسیقای هەورامان هورە ئەسڵەن یانی ئاوازی ئەهورایی، ئاوازگەلێك ڕەنگە کۆنتر لە "گات و مسوریکۆی" ئوروپا بێت، فرە کۆنتر لە</u>

وانه كه مێژووی گەورەێكیان هەس .ئەسڵەن حوزوری دوو سەدایی و چەند كەسی خوێندن لە هەوراماندا نیشانەیەك ئەدا لە چەشنێك هارمونی، لە چەشنێك هاوئاهەنگی لە ڕابوردودا، بێ دەلیل نییە دووسێ گۆرانیبێژ هەورامی دادەنیشن هەركامیان لە تۆنێكدا وەك مودلاسیون، حالەت مودلاسیون پێكەوە دەخوێنن، ئەمە لەخوڕا و بە هەڵكەوت نییە . حەتمەن ریشەی هەیە لە یەك موسیقی خاوەن هارمۆنی لە ڕابوردودا. بەڵام بە داخەوە بە هۆی پچڕان پەیوەندی مێژوویی، ناكرێ باسی كرێ من ئیستا زانیاری مێژوویی تایبەتیم نییە .

هێژش گەل مختەلف كە بەم ناوچەیە كریاوە بۆتە هۆی پچڕانی پەیوەندی و نەبوونی خەتی مۆسیقا (نوت نووسی) لە ناوچە، نەیهیشتوە شتێك بە یادگار بمێنێ . بەڵام میلۆدی ئەسل و خاوین و پاك ئێمە نیشانەیكە لە مێژوو! وەختێك لە جێگەیەك هیچ چەشنە نیشانەیەك و بەرهەمێك نییە، خودی میلۆدی خودی نەغمە هاوار دەكا چ مێژوویەكی هەیە. وەك هۆرەی هەورامان. هەورامان هەمیشە دەست نەخوردە ماوەتەوە، دەڵیلی چییە؟ ئەوەسە هاوساكانی گشتی كوردن! هاوسای سنە كە خۆم خەڵكی سنەم هەمەدان و بیجارن و ئەمانەفارس و ترک زمانن. هاوسای كوردی عێراق، عەرەبە هاوسای كوردی توركیا، توركە هەورامان چوون دەورو بەری گشتی كورد بووگە پاك تر و دەست لێنە دراوتر ماگە. یەوەخت فكر نەكەن تەعەسب شەخسیم هەیە هەورامان بەڕاستی پاك تر ماوە تەوە. لە بان موسیقیەوە فرە ئەتوانین وێنە بینینەوە كە چەنێك ریشەی مێژوویی هەس!

ب. فەرشی هەروەك ئەزانن كورد دەوڵەت و حكومەتی خۆی نەبووە تا لەم رێگەوە فەرهەنگی خوی پەرە پێبدا. بەڵام لە ناو كورددا چەشنێك گوتنی مۆسیقایی هەبووە كە گێڕانەوەی هەم مێژوووە هەم خۆشەویستی و هەم گشت ئەوشتانەیە كە پێوەندی بە ژیانی مرۆڤی كوردەوە هەبووە وەك لاوك، بەیت، حەیران، ئەوانە لە ناو مۆسیقای كوردیدا چ جێگەیەكیان هەیە ئایا بۆ كۆنی وەك هورەئەبن؟

ب. كامكار من بەیت خوانی و تەواو مۆسیقای عیرفانی كە لە خانەقا پێشكەش ئەكریا هورە هەموو چەشنە مۆسیقای كوردیم ژنەفتگە بەڵام بەداخەوە ئاگاداری تەواو و كەماڵم نییە كە بە ڕاشكاوی تەواو بێژم بە كۆنی مۆسیقای هەورامیە، بەڵام بەیت خوانی بەلانی كەمەوە وەك بۆ خودی من رۆشنە 200 ساڵ ئەتوانین مێژووی بۆ دابنین، بەڵام ئەوە بە كۆنی هورەیە من نازانم!

بەداخەوە لەم بارەوە زانیاریم تەواو نییە بەڵام وەختێك ئاوا نووسی ئەكرێ وەختێك بەرابەری دەكرێ ئەتوانین بە ریشەی هاوبەش بگەن!

ب. فەرشی لەم پێوەندیەدا مۆسیقای كوردی چۆن دابەش ئەكرێ مۆسیقای كوردی چەن جۆرە ؟

ب. كامكار جارێكی تر ئەم پرسیار كریا، من كارم بە سەر ئەم دابەش كردنەوە نییە مۆسیقای سەنندەجی لە تەك سولەیمانی یا سولەیمانی لە تەك شارەزور من كارم بەم ئوستروكتورە فەرهەنگیە نییە، من بەش كردنی مۆسیقایم مەنزورە .

ئەمە بە خاتری سەلیقەی جوراجورە من هەمیشە ئەم میساڵە لیئەدەم ئێژم دوو دانە جێ قامك وەك یەك نییە، دوودانە زەوق و سەلیقە و پەسەندیش وەك یەك نییە، تۆ دوودانە كەس پەیدا ناكەی یەك ئەندیشە، بیری قەبوڵ بێ بەڕاستی لە قوڵایی دڵەوە قەبوڵی بێ، لە مۆسیقاشدا هەروایە مۆسیقای جوراجور پێك دێ بە خاتر سەلیقەگەل جوراجور، بۆ وێنە ئێژم وەك میسال من مەزهەبیم خولقەتەن بە پێی حەدس و مارفەتی مەزهەبیم ناتوانم مۆسیقای بەزمی گویچكە دەم . مۆسیقای بەزمی قەبوڵ ناكەم ئەڕۆم مۆسیقای خانەقا گوێ

ئەگرم، ئەرۆمە ناو تەکیە دادەنیشم بە دەفە دەست دەکەم بە مۆسیقای خانەقایی گوێ گرتن، خودی مۆسیقای خانەقایی هەیەجانی زۆرترە بۆ هاوئاهەنگ کردنی کەسانێك کە بەیەکەوە مۆسیقای خانەقایی گوێ ئەگرن، بە تایبەت دەف و شمشاڵ و لە لای ئەهلی حەق تەنبور کە پێکەوە مۆسیقای تایبەتی خۆیان گوێ ئەگرن و بە قەولی مەعروف حاڵ دەکەن! موسیقی گەلی سوننەتی سەقزی، بانەیی، مەریوانی موسیقی جافی کە لە مەجلیسی شادی و زەماوەند هاوڕێ لە گەڵ دوزەلە و شمشاڵ و دەهوڵ و زوڕنا هەیە. هەروها مۆسیقای رەزمی شمان بووگە وەك دوو تەپڵە لە کاتی شەڕدا کەڵکیان لێوەرگرتووە، دوودانە تەپڵ یەك بچووك و یەك گەورە، نەقارە خوان شێعرگەل جوراجوری هەست و نازانم ئێوە خۆتان لە فیکرتان بێت ئێستا نەماوە زەمان زوو خۆم لە فکرمە کە منداڵ بووم نەقارەیان لێئەدا، مۆسیقای ڕاگەیاندن کە بۆ رۆژگەل مانگ ڕەمەزان، بۆ بانگ و پارشێو، ئەچوونە بەرزترین شوێنی شار و نەقارەیان لێئەدا. مۆسیقای ئاگادارکردن خەوەربردن، مۆسیقای ڕەزمی، مۆسیقای بەزمی زەماوەند و شادی جورگەل مۆسیقا بوون لە گەڵ مۆسیقای مەزهەبی، مۆسیقای منداڵانە، مۆسیقای منداڵان کەم بوە، لە جێگەیەك وتم نییە چەند کەسێك بەرهەنگاریان کرد وتیان لە سوئید کەسێك کردویە، ئەوە فرە بچکولە و فەقیرانەیە لەبەرابەر کوردستاندا! مۆسیقای منداڵان مەبەست لایەلایە نییە، ئەوە هەیە کە بە هەستی دایکانە، دایك بۆ منالەکەی ئەیڵێ. مۆسیقای منداڵان بە ئورکستری منداڵان و ئاهەنگی مناڵان مەنزورە. شێعرگەل مناڵان فرمان هەس، کایەگەل مناڵان فرمان هەس وهەروا کوتتان چوونکە کوردستان بە لانی کەمەوە حەوت هەشت پشت ئێمە دەوڵەتی خۆی نەبووە، وەختێك میللەتێك دەوڵەتی خۆی نەبێ هیچ وەخت مۆسیقاشی دابەش کردنی نابێ!

ب. فەرشی هەروەك ئەزانن کورد لە ڕۆژهەڵاتدا ئەژی ڕۆژهەڵاتیش تایبەتمەندی خۆی هەیە، ئایا وەك ئێوە بزانن مۆسیقای کوردی چ هاوبەشییەکی لە تەك مۆسیقای میللەتگەلی ڕۆژهەڵاتدا هەیە؟ لە ڕاستیدا بنەمایان یەکە یا موسیقی کوردی تایبەتمەندی خۆی هەیە؟

ب. کامکار مۆسیقای کوردی لە فرە جێگەدا ریشەی هاوبەشی هەیە، لە فرە جێگەدا لە تورکیا لە گەڵ تورك ریشەی هاوبەش پەیدا دەکا، لە عێراقدا لە گەڵ موسیقی عەرەبدا ریشەی هاوبەش پەیدادەکا، زۆربەی ئاهەنگ گەل ماموستاعەلی مەردان بە عەرەبیە، وەك گیانە بەسیەتی ئەسڵەن تەواو عەرەبیە. گیانەبەسیەتی چەشنە تەعزیل گەل تایبەت بە مۆسیقای عەرەبیە، یا لە ئێران لە گەڵ فارسی ریشەی هاوبەشی پەیدا دەکا. هەر وەك باسم کرد پاکتر و دەست لێنەدراوتر لە گشتیان مۆسیقای هەورامیە . لە ئێران ئیدعا دەکرێ مۆسیقای تەواو ناوچە حەتتا مۆسیقای هیند و عەرەب لە ڕەدیف گەل ئێرانی تەئسیری وەرگرتووە، ئەڵبەتە ئەمە ئیدعای زانا گەل مۆسیقایە کەسانێك وەك فەراهانی، ئەمانە ئیدعایان کردوە کە ئیدیعای من نییە! هەروا کەوتم مۆسیقای هەورامان دەست نەخوراو ماوەتەوە ئەتوانم بێژم مۆسیقای هەورامان ریشەی 2000 هەتا 4000 ساڵەی هەیە و لە ڕاستیدا دە توانم بڵێم کۆنتر لە رەدیف گەل موسیقی فارسی یە!

ب. فەرشی لە ناوچەدا ئەگەر سەیرکەین هەموو کات حەرەکەتێك بۆ تواندنەوەی فەرهەنگی کوردی لە لایەن دەستەڵاتدارانەوە هەبووە، بە تایبەت لە تورکیا 70 ساڵە ئەم سیاسەتە سیستیماتیك بەڕیوە دەچێ بۆ تورکیزاسیون کردنی مۆسیقای کوردی مۆسیقا و ئاهەنگ و میلودی کوردی بە تورکی دەڵێنەوە و لە ئاستی ناونەتەوەیدا بە ترکی لە قەلەمی دەدەن نەزەرتان لەم بارەوە چییە؟

ب. کامکار وەڵا ڕاستیەکەی بێژم جێگەی بێ بەشەر دوور بێتەوە لە مەسایلی سیاسی، خۆی بکێشێتەوە لە مەسایلی سیاسی بەڵام نەویست ئەکەوینە مەسایل سیاسیە وە، حەزم نەدەکرد مەسایلی فەرهەنگی و هونەری واردی مەسایلی سیاسی بێت ئەوەش ئیستعمار و چەوساندنەوەی

میللەتگەل، بەشێوەگەل جوراجور بووە، هێرشی نیزامی بووگە، پروپاگەندە بووگە، فەرهەنگی بووگە، کاتێك مەبەست ئەوە بوە هێرش بکرێتە سەر فەرهەنگی جێگەیەك، بۆ ئەوە لە پای بخات ئەوەل بە قەولی تۆ تورکیزاسیون دەکا، یەواش یەواش گشتی ئەبن بە تورك، ئەمە هیچ بەدوور نییە، حەرەکەتی بۆکرابێ، ئەسلەن کارم نییە ئەم حەرەکەتگەلە کریابێ، یا نەکرابێ، وەلی ئەوەی نابێ رێگە بدات خودی کوردە، بە بڕوای من ئەم هێرشگەلە هەمیشە بووگە، هێرش تەنیا بە کورد نەکریاوە، ئەم هێرشە بە دنیا کراوە، ئێستا ڕەقاسەیەکی هێمۆسکسوئل وەك مایکل جاکسن بووگە ئەبەرمەردی جیهان مایکل جاکسن ئەتوانێ رژیم هەر کونێك مەیلی هەبێت بیگۆڕێ، یانی گەورە پیاوی جیهان بووگە یەك هێمۆ سکسوئل. ئەمە نەزم نەوین جیهانی ئەمپریالیسمە، خەریکە بۆ مەردم بەدبەخت جیهان دروستی دەکا، گشتی ها لەژێر سەری ئەودا، بۆ ئێمە قسەی تورك و کورد و لور وفارس نییە، تورك چ قودرەتێکی هەس ڕەخنە بکاتە ناو فەرهەنگی کورد، ئەگەر ئەمپریالیسم گەرەکی نەبێت،عەرەب چ قودرەتێکی هەس ڕەخنە کا، عەرەب کە ئەمریکا 3 سانییە هێرشی کرد عێراقی،، کەن فی یەکون،، کرد، قودرەتێکیان نییە ڕەخنە بکەن ئەگەرئەمپریالیسم گەرەکی نەبێت! لە هەر کوینەیەك مێشکێك حەرەکەتی بوو دەستی کرد بە پەرە ساندن، گەرەکی بوحەرەکەتی خۆی بکا، یەکێك لەهێرشگەل هێرش فەرهەنگیە، ئەلبەت فەرز دەکەین نەقشەس و قەرارە کارێك بکرێ، من بە ئەرخایەنی ئێژم خەڵك فرە نەقشی گەورەیان هەس ئەگەر، بۆ مەردم قسەبکردرێ، باس بکردرێ، بۆیان شێ بکردرێتەوە، کە دوور بوون لە فەرهەنگ، دور بوون لە هونەر، دور بوون لە زانست، یان هەرچی پێوەندی بە کوردەوە هەیە، یانی دوور بوون لە کورد، مەردم نابێ لایەنگری ئەم سیاسەتە بکەن.

من چ بکەم وەختێك کەنیشکی خۆم من کە 40 ساڵە موسیقی کاردەکەم موسیقی دروست دەکەم موسیقی زانستی کاردەکەم کەنیشکەکەم بۆوێنە مەسەل ئێژم مایکایل جاکسن گویچکە ئەدا خۆ، ناتوانم بیکوژم چوونکە گوێچکە ئەدا ئەشێ مەردم خۆیان لایەنگری نەکەن، وەلای دەن پەسی بدەنەوە، وەلی ئەمرۆ ئێژن تورکی زاسیون بووگە، یا حەتتا بە ئێمە ئێژن مۆسیقاتان فارسی زاسیون بووگە، ئەمانە تەئسیرگەل ژیانی هاوبەشە، تەئسیر دەکرێ، ئیمکانی نییە بۆ وێنە ئێژن کوردگەلی عێراق کارگەلی ئەکەن رەنگ و بۆی عەرەبی هەیە وەك وتم کارگەل ماموستا عەلی مەردان، زۆربەی عەرەبیە یا کوردی تورکیا ئاغای شوان پەروەر ئەوەل ئینقلاب نەوارە کانی هات تەواوی تورکیە، ئەسلەن رەنگ و بۆی تورکی هەیە، هەروها ئێمە لە ئێران مۆسیقای خۆمان مۆسیقای شاریمان نە مۆسیقای گوندیمان رەنگ و بۆی فارسی بەخۆیەوە گرتوە .ئەمەش بە خاتر ژیانی هاوبەش و هاوسێ بوون لە گەڵ ئەم گەل و ئەم فەرهەنگگەلە دایە، شاید نەقشە نەبێ ئەگەر بڵێین نەقشەس بە قەول ئێوە تورکی زاسیون بووگە خوب مەردەم نابێ ئیجازە بدەن. مەردم مۆسیقای خۆیان گویچکە بەن، پشتیوانی لە مۆسیقای خۆیان بکەن، هەر ئەم گروپگەلە کە دینە ئێرە من گروە خۆمان نالێم، ئەگەر بێژم گرو خۆمان سەد گروە کوردی ها لێرە 99ی ئێمە تەحریم دەکا. ئەسەلەن مەسەلەی گرو ئێمە نییە کاك مەزهەر خالقی ش دێت بە مجۆرەسە. شوانیش دێت بە مجۆرەسە، شوان کە زەمانێك بۆ ئەم گروپگەلە مارکسیستییە لێیئەدا، ئیستا خەریکە لە خەتەنەسوران لێئەدا. ئەم گروە سیاسیانە ناتوانن ئەم کوڕە ئەوەندە حەمایەت و پشتیوانی کەن کە مەجبور نەبێت لە هەر جێگەیەك بالانس لێدا. نەتوانێ ژیانی خۆی بچەرخێنێ. ئەم مەسەلە دەردی گشتییە. فەقەت خۆم نییە بێژم میکرۆفونەکە رۆشنەو خەریکی گلەییم. نا بە داخەوە پشتیوانی کەم دەکرێ، خودی ئەمە دەوری گرینگیان هەس. بە قەول ماموستایەکمان ئەو کەسە موسیقی خاس گویچکە ئەدا بە دڵ و گیان گویچکە ئەدا ئەویش هونەرمەندە، ئێمە موسیقی گویچکە دەریشمان کەمە، ئەوەندە نییە. لە ئاکامدا من لە مەردم کورد داوا ئەکەم خۆیان گویچکە بدەن، خوب ئەوە کە من مۆسیقام فارسی زاسیون

کردگە یا ئەوترکی زاسیون وعەرب زاسیونی کردوە، ئەبێ دروست بکرێ وردە وردە ئەمن گیرو گرفتم بێژم، تو لێرە گیرو گرفتت هەس ئەمە حەل دەکرێ، بەڵام ئەکرێ پشتیوانی نەکرێ ؟ کێ ئەشێ حەلی کا ؟ بەقاڵ وچەقاڵەکە؟ یا من کە کار مۆسیقا ئەکەم ؟ من ئەشێ حەلی کەم. لە ئاکامدا بێ پشتیوانی ئەم موشکلە حەل نابێ.

ب. فەرشی هەر وەك دەزانن زۆرکەم لە مێژوودا روویداوە بنەماڵەیەك بەگشتی کاری مۆسیقا بکەن لە ئورپا چەند نمونە هەیە، ئایا لەئێراندا مێژوویيکی ئاوا هەبووە یا گروە کامکار یەکەمین گروە بەم شێوەیە کاری مۆسیقا دەکا؟

ب. کامکار ئەگەر مێژوو بە 1000 ساڵ و 2000ساڵ هەڵگەرێتەوە نازانم بەڵام لەم چەند دە ساڵە کە ئێمە خۆمان ژییاوین بنەماڵەی ئێمە تەنیا بنەماڵە بووە کە 8 نەفەر ئەندامی هەس و ئیستا بوینە 9نەفەر بە مناڵ قەشەنگەوە! پیشتر بنەماڵەی فەراهانی بووە کە ئەویش یەك دوونەفەر بوون و 7،8 کەس نەبوون.

ب. فەرشی بەڵام ئەم بەرنامەشتان هەیە کە منالەکانتان کاری مۆسیقا بکەن؟

ب. کامکار بەڵی سەد دەرسەد، ئەڵبەتە فشاریان بۆ ناهینین بە زۆر نا، مۆسیقا حسی و عاتفەیە ناتوانین بە زۆر بە کەسیك بیژین خۆشبەختانە زۆربەیان مەیلیان بەرەو مۆسیقا هەیەیە، ئومید کە هاتۆتە ناو تیپەکە ڕەنگە دوایە مناڵ گەل هوشەنگ بی، یا هانای خۆم کە خەریکە کەمانئە فیردەبی، بە قەول مەعروف (بە پیکە نینەوە)ئەم پەرئەمە هەڵمانگرتووە دانەکەوی!

ب. فەرشی کاك بیژەن ئێوەکارگەلێکی فرە جالبتان کردوە کە تازەیە لە مۆسیقای کوردیدا، مەبەستم یادکردنەوەی گۆرانیبیژانی پیشووی کوردستانە، وەك یادی سەیدعەلی ئەسغەر کوردستانی و یادی ماموستا عەلی مەردان، ئەوە خزمەتیکی مەزنە، بەرنامەگەل داهاتوتان لەم لایەنەوە ئەس؟

ب. کامکار ئەوەڵەن سادقانە بڵیم ئەوە خزمەت نییە، وەزیفەیە، عشقە! هەروا کە لە ئەولین پرسیاردا وتم تەواو هەست و مارفەتمان وعاتفە و مۆسیقای ئێمە هین کوردستانە. من هەرچی ئێژم هەرچی لەگەلومەوە دێتەدەربە یادی کاك مەزهەر خالقی یە، ئەودەنگە کە ساڵەها لە گەڵیا ژیاوم، بە یادی گەلوی تەوانای حەسەن زیرەکە، ماموستا عەلی مەردانە، سەید عەلی ئەسغەرە بە یاد ئەم عەزیزگەلەوە ئەخوێنم، ئەگەر ئەوانە نەبایەن، ئەگەر کاك خەلیل سەدیقی نەبایە من نەمدەزانی کوردی یانی چی! ئەوانە موعەلم گەل ئەوەلیەی ئێمە بووگن و حس و مارفەت خۆمان لە وانەوە ئەزانین، ئەگەر یادیان دەگرین خۆای نەخواستە نەبۆ تەبلیغاتە، نە بۆخزمەتە، نە عشق و نەعەلاقە، وەزیفەس! هەروا کە ئەزانی تۆنی دەنگی من نەوعیەتی دەنگی من جۆریکە بۆ وێنە ناتوانم، ئەسەڵەن ناتوانم دەنگی حەسەن زیرەك دەربێنم تۆنی دەنگمان پێکەوە فەرقی هەیە، دەنگمان فەرق دەکا، دەنا فرە حەز دەکەم بە یاد حەسەن زیرەك، حەسەن جەزراوی وفرە گۆرانی بێژگەلی تر، بە یادیان کار بکەین. ئەمە کە ئەم یادکردنەوە درێژە بدەین هەست لە ناو بەرنامەی ئێمەدا، بەڵام نەفەر دوای کێیە نازانم ڕەنگە بۆ وێنە کاك مەزهەر خالقی بێت.

ب. فەرشی هەر بۆ ئەوە ئەم موشکلە نەمێنێ ئایا ئیمکانی ئەوە نییە لە گۆرانیبێژانی تر کەڵك وەرگرن، بۆوێنە لە مانگی ڕەشەمەی ئەوساڵدا 74 ساڵ لە رۆژ لەدایك بوونی حەسەن زیرەك تێدەپەرێ بۆ ئەمە ئەتوانن لە کەسی تر داوای هاوکاری بکەن یا بە لای خۆتانەوە واتان دانەوە کە هەمیشە.......

ب. کامکار نانا ئەسڵەن ئەو تەسووره نەکردرێ کە ئێمە تەنیا خۆمان گەرەکمانە، کارگەلی ڕابوردوی ئێمە لە گەڵ ئاغای حوسینی شەریفی، عەبباسی کەمەندی و لە رادیۆ سنە لە تەك زیاتر لە 150 گۆرانیبێژ گویای ئەم هاوکاریەس. بەڵام پێوەندی گرتن موشکلە، ئێوە باوڕ ناکەن کە من هەرچی حەول دەدەم چەند موشکلە، تۆ ناتوانی پێوەندی بگری ئێمە یەك خانەوادەین لە گەڵ ئەوەشدا بە زۆر لە حەوتودا دوو رۆژ ئەتوانین لە دەوری یەك کۆبینەوە. ئەم پێوەندیە موشکلە یەکێك لە ئارەزووگەلی ئێمە ئەوە بوو لە گەل فرە گورانیبێژ لە گەڵ کاك مەزهەردا، کاك مەزهەرخالقی بڕیاریش بوو بەڵام موشکلە پێوەندی گرتن و ئێمە خۆمان لە ئێرانا بە زۆر دەوری یەك کۆ دەبینەوە. گرفتاری کاروژیان ئەم ئیجازەمان پێنادا وەلی حەول ئەدەین کاربکەین، ئەلان لە کوردستاندا پێوە ندیمان گرتگە من خۆم لە تەك کاك عەزیز شاروخ پێوەندیم گرتوە بەیکەوە کار بکەین، ئەمانە کە جارێ دەستمان ئەیانگاتێ! بۆچە یەکێك لە ئارەزوگەل ئێمە ئەوەسە لە تەك گۆرانی بێژی ترا کاربکەین.

ب. فەرشی هێندێك گلەییتان لێدەکەن لە رۆژنامە کوردیەکانی چاپی ئێران بۆ وێنە،،ئاوینە،، لەم دوایانەدا رێزگرتنی سەیدعەلی ئەسغەر کوردستانی بووە لە شاری سنە لە ئاوینەدا باس دەکا »ئەو کەسانە کە لە تاران کاری مۆسیقا ئەکەن بەشداریان نەکردوە« ئاوینە دەڵی : »جێگەی پرسیارە چاوەڕوانی لایەنگرانی هونەر ئەوە بوو کە تیپە هونەرییەکانی ناوچە بە جێگەی سەفەری بە کاروان بۆ دەرەوەی وڵاتی فەرنگ و پێشکەش کردنی بەرنامە بۆ هەندەران نشینی تێرو تەسەل جارجارێك تارەکانی گەرویان بۆ خەڵکی پاك و خۆشەویستی زێدەی خۆیان بەکار بینن« ئایا بەشداری نەکردن هۆیەکی تایبەتی هەبووە؟

ب. کامکار خەبەرمان نەبووە، ئەشێ خەوەرمان کەن . کارت دەعوەتمان نەگەرەکە بەڵام کارتی دەعوەتیش نیشانەی خەبەردانە، کە خۆت ئامادە کە بەرنامە بڕێژە و لەم رۆژەدا لەم جێگەیە. ئێوە خۆتان لە ئاڵمان ئەژین لە گەڵ نەزم و تەرتیبدا ئەژین بێ خەبەردانی پێشتر دەتوانن کارێك بکەن؟ من ئەلانە لە ئێوەی دەبیستم چکۆلەترین خەبەرێکم نەبوە!

ب. فەرشی کاك بیژەن زۆر زۆر سپاس پێم خۆش بوو زۆرتر لە خزمەتتان دابم بەڵام ئێوە لە سەر سەفەرن جارێکی تر سپاس!

ب. کامکار زۆرسپاس حەتمەن ئەوە ئاخربار نییە، حەتمەن دێینەوە خزمەتتان!

1995/5/15 شاری کوڵن هوتێل ئەم راتهاوس ئالتەمارکت

ئەم وتووێژە لە گۆڤاری کوردستان هویتە Kurdistan heute Nr. 16 – Oktober / November 1995 چاپ کراوە

* زمانی گفتوگۆ وەک خۆی پارێزراوە و نەگۆڕدراوە.